

ZAMONAVIY OTA-ONALARNING PSIXOLOGIK PORTRETI VA FARZAND TARBIYASIGA TA'SIRI.

O'ralova Dinora Aliboy qizi

TerDPI Pedagogika va san'at fakulteti

Pedagogika psixologiya yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Uralovadinara50@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ota-onalarning psixologik portreti va ularning farzand tarbiyasiga ta'siri haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Oila, Demokratik, liberal, avtoritar, Psixologik savodxonlik axborot texnologiyalari.

Oilalinson hayotining ilk maktabi, shaxsiy rivojlanish va ijtimoiylashuvning poydevori hisoblanadi. Farzandning ruhiy barqarorligi, axloqiy qadriyatlari, hayotga bo'lgan qarashi va o'zini anglashi ota-onalarning shaxsiy fazilatlariga, psixologik salomatligi va tarbiyaviy yondashuvlariga chambarchas bog'liqdir. Zamonaviy davrning jadallashgan hayot sur'ati, texnologik taraqqiyot, axborot oqimi ota-onalik roliga yangicha yondashuvni talab qilmoqda. Ushbu maqolada zamonaviy ota-onalarning psixologik portreti, ularning tarbiya jarayonidagi o'rni va farzand rivojiga ta'siri ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi.

Zamonaviy ota-onalarning psixologik xususiyatlari Zamonaviy ota-onalar shunchaki nazorat qiluvchi shaxs emas, balki farzandlari uchun emotsional tayanch, yo'lko'rsatuvchi va psixologik muvozanat manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Tadqiqotlarga ko'ra (Baumrind, 1966), ota-onalik uslublari quyidagicha tasniflanadi:

1. Avtoritar – qat'iy tartib, so'zsiz itoat, emotsional masofa;

2. Demokratik – o‘zaro hurmat, his-tuyg‘ularni inobatga olish, ijobiy nazorat;
3. Liberal – erkinlikni haddan tashqari oshirish;

Zamonaviy demokratik ota-onalar farzandlari bilan hissiy yaqinlikni saqlagan holda, ularga mustaqil fikr yuritishni o‘rgatish, shaxsiy qadr-qimmatni his ettirishga intilmoqda. Shunday psixologik yondashuvlar bola rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatib, unda sog‘lom o‘zini anglash jarayonini shakllantiradi. Ota-onalarning psixologik savodxonligi va uning ahamiyati Psixologik savodxonlik – bu ota-onaning o‘z his-tuyg‘ularini anglab, boshqara olishi, farzandining ichki dunyosiga moslashib, kerakli tarzda yondasha olishi demakdir. Vygotskiyning (1978) sotsiokultural nazariyasiga ko‘ra, bola rivojida atrof-muhit, ayniqsa ota-onaning roli hal qiluvchi omil hisoblanadi. Bronfenbrenner (1979) esa ekologik tizimlar nazariyasida bolaning o‘shidagi eng yaqin tizim sifatida oilaning beqiyos ahamiyatini ta’kidlaydi.

Ko‘p hollarda ota-onalarning o‘zlarining bolalikdagi psixologik jarohatlari, hal etilmagan muammolari farzand tarbiyasida salbiy aks etadi. Shu bois psixologik sog‘lomlik – bu nafaqat farzand uchun, balki jamiyat uchun ham muhim omildir. Texnologik davrda ota-onalik Axborot texnologiyalarining hayotimizga chuqur kirib kelishi tarbiya jarayonida ham yangicha muammolarni yuzaga keltirmoqda:

- Gadgetga qaramlik;
- Ota-onalar va farzandlar o‘rtasida hissiy masofaning ortishi;
- Onlayn xavfsizlik va axloqiy nazorat zaruriyati.

Shu bilan birga, texnologiyalar ota-onalar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda: masalan, onlayn psixologik maslahatlar, ta’limiy kontentlar, rivojlantiruvchi dasturlar orqali bolani tarbiyalashni zamonaviy usullar bilan olib borish mumkin.

Ota-onalik va shaxsiy o'qish.

Ota-onalik – bu doimiy o'rganish, sabr, moslashuvchanlik va ichki intizom talab qiluvchi jarayon. O'z ustida ishlovchi ota-ona nafaqat farzandiga, balki o'z hayotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda oilaviy psixologlar ota-onalarga doimiy ravishda psixologik treninglar, konsultatsiyalar va emotsional salomatlikni ta'minlash bo'yicha faoliyat yuritishni tavsiya etmoqda.

Xulosa

Zamonaviy ota-onalik – bu shunchaki farzandni katta qilish emas, balki uni sog'lom ruhda, baxtli va mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashdir. Bunga erishish uchun ota-onaning o'z his-tuyg'ularini boshqarish qobiliyati, psixologik savodxonligi va farzand bilan emotsional yaqinlikni saqlay olish mahorati zarur. Demak, bugungi kunda har bir ota-ona doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi bilimlarga ochiq bo'lishi, vaqti-vaqti bilan psixologik yordam olishga tayyor turishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907.
2. Maccoby, E.E., & Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P.H. Mussen (Ed.), *Handbook of Child Psychology*, Vol. 4.
3. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

4. Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development. Harvard University Press.
5. Gippenreiter, Y. B. (2006). Obshchatsya s rebenkom. Kak? Moscow: AST.
6. Muso, F. (2020). Ota-onalarning emotsional barqarorligi va farzand tarbiyasidagi roli. Psixologiya va Hayot, 4(2), 45–52.
7. Ibragimova, D. (2021). Oila va shaxs rivojlanishining o‘zaro bog‘liqligi. Ilmiy izlanishlar jurnali, 3(1), 70–78.